

L' EXCURSIONISTA

BOILETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIO CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTIFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY X.

BARCELONA 31 DE JULIOL DE 1887

NÚM. 105.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA 'LS ASSOCIATS.—Pera 'ls no socis 1'50 pessetas al any.—Número sol 25 cénts. Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuben dirigi'se totas las comunicacions, y en las llibrerias de Verdaguer y Parera.

MEMORIAS

DE LA ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

Se n' ha publicat lo VOLÚM III corresponent al any 1879, que compren en xv — 388 planas los següents travalls: Domingo Badia y Leblich (Ali-Bey el Abbassi), estudi de sos viatges, per D. Antoni Auléstia y Pijoan.—Excursió á Badalona, Sant Jeroni de la Murtra, Torra Pallaresa y Santa Coloma de Gramanet, per D. Jaume Balaguer.—*Suplement*, per D. Heribert Barallat.—Excursions á Burriach, per D. Heribert Barallat.—Excursió á la Torra Pallaresa, per D. Céssar August Torras.—Lo Castell d' Aramprunyá, per D. Jascinto Torres y Reyetó.—Una troballa, per D. Ramon M.ª Bolós.—Excursió á Badalona, per D. Heribert Barallat.—Id. á Sant Martí de Provencals, per D. Céssar August Torras.—Id. á Santas Creus, per D. Céssar August Torras.—Id. á Sant Miquel del Fay y Caldas de Montbuy, per D. A. Auléstia y Pijoan y D. A. Balaguer y Merino.—Descripció de dos monuments megalítics, per lo Sr. Comte de Belloch.—Excursió al castell de Belloch y sos encontorns, per D. Céssar August Torras.—Memoria crítich-histórica de la Catedral de Barcelona, motivada per la visita verificada en la mateixa, per D. Eduart Tàmaro.—Excursió á Manresa y Sant Benet de Beges, per D. Heribert Barallat.—Monuments primitius d' Espolla, per D. Antoni Balmanya.—Acta de la consagració de la iglesia de Sant Martí de Bausitjas.—Troballa d' una antiga sepultura en la riera de

Tenas, (Caldas de Montbuy), per D. Alfons M.ª Solá.—Excursió á Cardó, per D. P. Company y Fages.—Id. al monastir de Sant Pere de Roda y castell de Sant Salvador de Verdera, per D. Pelegrí Casades y Gramatxes.—Id. al Montseny, per D. Antoni Massó.—Id. á La Ametlla y La Garriga, per D. Joaquim Guasch.—Id. á Tarragona y Tamarit, per D. Eduart Tàmaro.—Un calendari del sigle xv, per D. Eduart Tàmaro.—Apéndix. Acta de la consagració de la Catedral de Barcelona.

L' il·lustran 28 grabats trets del cròquis que posseheix la ASSOCIACIÓ y va acompanyat d' un completíssim index analítich que facilita extraordinariament la consu'ta del llibre

Los Srs. Socis suscriptors á dit volúm podrán passar á recullir los exemplars suscrits, al preu de 5 pessetas cada un, en lo local de la ASSOCIACIÓ. Se ven, pera 'ls socis, no suscriptors, al preu de 6 pessetas y pera lo públich al de 7'50 pessetas, en las principals llibrerias de Barcelona.

Los Srs. Socis delegats que desitjin obtenirlo deurán designar persona que 'l reculle y satisfasse 'l preu á Barcelona.

ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

Acordada per la Junta Directiva en sessió del 12 de Janer prop passat la celebració d' una *Exposició de fotografias d' assumptos referents al antich reyalme d' Aragó y mes especialment á Catalunya*; la sobredita Junta, de conformitat ab la Comissió nombrada al efecte, y ab lo fi de regularisar los travalls que tendescan á llur realisació, ha cregut convenient formular las següents

BASES:

1.ª Com lo móvil de la **Exposició** no es altre que fomentar las aficions artísticas, ensemps que posar de relleu los resultats obtinguts en las excursions, objecte primordial de la ASSOCIACIÓ, podrán péndrer part en aquella tots los socis que 's dediquin al estudi de la fotografia y de sas aplicacions, ab tal que acreditin ab sa firma ésser los autors dels travalls que al efecte 's dignen trametrer.

2.ª Tots los exemplars que s' envien pera sa exhibició, á mes de respóndrer al tema mes amunt consignat, deurán expressar al peu dels meteixos lo punt d' origen ó procedencia; advertintse que sa colocació y distribució obedirán al orde següent: Arqueología; comprenent: Arquitectura, Escultura, Pintura y Arts sumptuarias; Paissatge; Usos y costums; y Avensos fotogrífichs.

3.ª La entrega ó envío dels treballs deurá ferse 15 dias abans de la obertura de la **Exposició**, que tindrà efecte en lo vinent mes d' Octubre, y qual lloch y fetxa 's determinarán ab oportunitat; quedant los autors en llibertat de tramétrer los exemplars en la forma que judiquin mes convenient; assentantse sobre cartolina los que 's rebín sens condicions expressas.

4.ª No 's permetrá retirar cap dels treballs exposats durant lo periodo de la **Exposició**. Closa aquesta, y durant los 8 dias següents, se retornarán aquells en lo local y horas que 's designi, mitjansant lo consegüent rebut; quedant á disposició de la ASSOCIACIÓ los exemplars que no 's retirin dins lo prefixat terme; dels quals se n' incautará en calitat de donatius.

5.ª Queda facultada la Comissió pera triar los treballs que 's presentin al objecte de procurar lo major lluhiment de la **Exposició**.—Barcelona 31 de Juliol de 1887.—P. A. de la J. D.—Lo Secretari 1.er, JOAN PONS Y MASSAVEU.

EXCURSIONS

(*Extracte*)

LAS FONTES DEL LLOBREGAT Y SANT JAUME DE FRONTANYÁ, (oficial),
7 á 11 Abril 1887.—(*Acabament.*)

En la vora d' una transparent riera feren alto á las 12 h. 15 m., aprofitant las provisions que 's portavan. Mitja hora mes tart, seguian de nou la marxa fins arribar á las Baumetas á la 1 h. 15 m., ó sia, dessota las colossals masses de roca que constitueixen lo cim de la serra, d' imponent efecte. Com las plujas y neus de que encara quedavan congestas havian esllavissat lo camí, fou precis baixar de las cavallerías y ab no pocas dificultats y perill de que lo pes del cos fes despenyar altres trossos d'aquell se salvá l' espay, passant al costat oposat. Afortunadament no tardaren en arribar los guías ab las cavallerías que tingueren que donar un rodeig. Un quart d' hora després termina lo bosch, y 's passa á la vessant oposada de la serra, emprenent la baixada del poble de Tubau, qual iglesia se distingeix allá lluny. Per un aplech de casas que perteneix al mateix, se passava quant serian aproximadament la 1 h. 45 m. Segueix á ellas un petit plá destinat al conreu, desde 'l que 's puja al coll de St. Jaume ahont se troba lo camí de la Pobla

á Ripoll, descendint seguidament pera arribar en 30 minuts á St. Jaume de Frontanyá.

Es poble d' escás vehinat, situat sobre la costa que arranca d' una serra que la cobreix pel nort. La iglesia, únich notable que conté, es una esbelta y elegant construcció que pot atribuhirse al sigle xi. De espayosas proporcions, te la planta en forma de creu llatina ab voltas de canó sols interrompuda la principal per un arch former. Sobre 'ls quatre torals descansa lo cimbori octavat, terminant en l' exterior per una série de vanos que l' alleugeran considerablement. No s' acusan al exterior los cinch archs que conté l' ábside central, convertit en sagristía, formats per mitjas columnas sense base ni capitell descansant directament en lo estilobat que hi recorre. A la favorable circumstancia d' estar desembrassat lo costat de llevant, se deu lo poguer apreciar las líneas del edifici y lo magnífich joch donat á las masses dels tres ábsides y 'l cimbori. La fatxada á doble vessant seguida de arcuacions la divideixen duas platabandas perpendiculars y altra transversal, destinant la secció inferior del compartiment central á la senzilla porta d' entrada, sobre la que ha sigut obert darrerament un gran ull de bou circular. Saludaren al digne Sr. Rector, persona molt amable é ilustrada. Rodejats sempre de gran nombre de vehins del poble en actitud molt deferent y amistosa, que justifica la senzillés y noblesa de sentiments que encare conservan los habitants de certas comarcas, se trasladaren á *can Marxandó* ahont se 'ls prepará alguna cosa pera menjar.

Eran las 3 h. 40 m., quan prenian lo camí que conduheix á Ripoll per lo costat de llevant del poble; puja aquell per una petita costa y als 15 minuts se troba *can Cintet*, passant á las 4 h. per *can Planas*. En aquest lloch s'inclina lo camí en direcció á la dreta per un espés alzinar que hermozeja la vora d' una montanya, denominada *baixada de la Riba*, atravessant á sa terminació la ampla riera de Merdás molt pintoresca, no sento menys St. Esteve de la Riba, petit y apilotat caseriu que s' aixeca al costat d' aquella. Hi ha en ell una ben conservada capella románica. A 7 minuts de *la Riba* se troba la casa nomenada *Ferrerías*, passant á poca distancia lo torrent del meteix nom. Al arribar á *can Carlos* s' entra en un bosch de vells pibets fins prop d' una superba masía cone-

guda per l'*Huró*, eran las 5 h. 50 m., descobrint á la esquerra una preciosa vall que segueix la riera de Merdás. Mes tart se passa per las immediacions de *can Bufatals*, comensant á las 6 h. 45 m., la penosa baixada de *Vilardell*. Se feu aquesta sumament difícil per que á mes de sa fòrta pendent, havia ja entrat la nit y plovisquejava al meteix temps. Ab una gran foscor y bastantas precaucions atravessaren lo torrent que circula als peus de la meteixa pera juntarse á la dita riera de Merdás, per qual costat dret se rodeja la falda nort de la montanya del *Catllar* sobre Ripoll. Seguiren avansant fins veure las llums de la població que duplicavan son brill á través de la foscor, y ab tota catxassa, que no altre cosa podia ferse, á las 8 h. 20 m. arribavan á la *Fonda dels Pirineus* de la dita vila.

Bé descansaren de las fatigas d'aquell dia; empleant lo matí del següent en visitar ab tota detenció l'antich monastir de Sta. Maria. Molt avansats se troban los importants travalls de reconstrucció del temple, qual volta central estava pròxim á comensarse; están ja acabats los pilars d'aquella, en execució los de las restants, y obrantse las columnas pera las últimas. L'encarregat de las obras se complagué en donar detalls y estensas explicacions sobre la restauració ab tant éxit empresa y á la que 's pot augurar felís acabament. Anaren després á veure la *Farga d'aram* situada á la dreta de la carretera de Ribas, examinant tots los aparells que requereix aquesta industria, acompanyats del duenyo, amich del Sr. Coll y Gasch, quí 'ls tingué tota classe d'atencions.

Després de dinar en la Fonda, situada entront de la estació, regressaren á aquesta Ciutat ab lo tren de la tarde. Lo Sr. Castellet tragué fotografías de lo mes notable de la excursió y 'l Sr. de Gispert (D. Joaquim) prengué notas pera la redacció de la memoria.

VISITA Á LAS COLECCIONS ARTÍSTICAS DE D. ELÍAS ROSENT.—(oficial)
22 Maig 1887.

Assistencia dels senyors Casades, Cardona, Colomer, Gay, Llopis, Fontseré (Manel), Negre, Palau, Roig (Joseph), Roig (Jaume), Sagarra, Tàmaro, Tintoré (Ll.) y Vidal (J. M.).

Lo dia citat visitaren á las 3 de la tarde las variadas coleccions artísticas que 'l distingit Director de la Escola d' Arquitectura, Sr. Rogent, te reunidas en sa casa del carrer de las Corts, núm. 4.

Encara que no fossen tan nombrosas com se veurá las mostras de diversas arts, sa ben entesa colocació donaria ja molt preu á tot lo per las meteixas representat.

Tractantse d' un arquít.cte, no caldrá dir que foren vistos exemplars riquíssims, com per exemple, uns entallats arábichs de Toledo, escullidíssims capitells y molts rajolas, unas catalanas procedents del arrunats monastirs de Poblet, Stas. Creus, etc., y altrs de *llegítima procedencia arábiga*, quals dibuixos y combinacions de color son variadíssims.

Formant un curiós álbun, tingueren ocasió de veurer los primers projectes del Sr. Rogent, pera la restauració del Monastir de Sta. María de Ripoll, y descollant en unas parts lo més senyalat coneixement de la obra que devia restaurarse, en altres donat lliure vol á la imaginació admiraren la riquesa de detalls y la varietat d' assumptos ab que pensava enriquir aquell cenobi, típich y primitiu monument de las glorias catalanas. En la restauració actual, apar que s' ha cambiat en bona part lo primitiu projecte, tant en las construccions generals com en lo decorat; puix continuat assíduament per lo esmentat arquitecte l'estudi dels monuments románichs á Catalunya, ha conseguit tal vegada així imprimir major carácter típich á la restauració de Ripoll, y modificantse la riquesa del primitiu decorat, donar major importancia al tot del monument y á son esperit essencialment séver y ben definit.

Com indispensables accessoris de la arquitectura, los travalls de serrallería mereixen sempre particular esment y per aquest motiu en las coleccions del Sr. Rogent diferents panys, frontissas y clavejatge figuran en molt bon lloch, distingintse per son escullit dibuix y varietat de temas; observantse llurs modificacions al ésser aplicats á las arquetas, cofres y caixas de que també vegéren alguns variats exemplars.

No menys contemplaren ab gust alguns exemplars moreschs moderns, com per exemple, un tinter imitant una mesquita y altres pintorrejats segons estil marroquí y prop d' aquets objectes per

ésser més viu lo contrast, delicats fragments d'esculturas de la etat mitjana, ab algunas mostrass de travalls d'alabastre del renaixement totas obras triadas en sa mena.

En altre rengló y dibuixada sobre pergami, se 'ls mostrá una carta de navegar d'autor catalá y de mitjans del sigle xvi, aixís com alguns llibres antichs en paper ab curiosas novas históricas.

Alguns notables exemplars de cerámica y cristallería, no menys que escullits grabats cridáren la atenció dels excursionistas, y completá l'objecte de la visita, lo copiós aplech de fotografías que tant dels capdals monuments classichs, com dels bisantins de Venecia y especialment de multitud de llochs y monuments de Catalunya, los fou manifestat ab una profusió verdaderament admirable y éssent los més dels exemplars mostra d'obras artísticas de valua incalculable. Per lo indicat pot venir-se á entendre que lo Sr. Rogent veritable coleccionador en quant esculleix ab senyalat criteri lo que forma son tréssor artístich, y per sort pot asegurarse que aumenta, encara que pausadament, lo número dels que segueixen per aquest camí, deixant lo del menys préu ó lo no menys perjudicial de la cega adquisició d'objectes que res determinan pera l'art ó l'arqueologia.

Los visitants sortiren altament complaguts de la visita.

NOVAS

Acaba d'enderrocarse en Vilafranca del Panadés, malgrat las oportunas gestions que practicá la CATALANISTA y alguns entussiasistas vilafranquins, lo típic casall que feu construir á principis del sigle xvii, la familia Copons, y que era conegut per ca'n Pansas, lo qual ensemps que ennoblia á la població constituí un curiós exemplar d'arquitectura civil catalana, digne de conservarse á tota costa.

La *Epoca*, diari de Madrid, inserta un article de D. A. Pidal y Mon, en que 's dona compte de la defunció del excursionista alemany D Robert Frassinelli, ocorreguda en Corao (Asturias), prop los Pichs d'Europa, teatre de sa vida rústica y aventurera. Apassionat alpinista, sabi arqueólech y artista distingit, portat per son amor á las antiguetats, als recorts histórichs y als sublims espectacles de la naturalesa, renunciá á las comoditats de la vida, passant gran part d'ella en las escabrositats dels gegantins *Urrieles*, lo *Canal de Trea*, la *Peña Santa* y

altras montanyas asturianas, que á peu y durant mesos enters, recorregué en totas direccions, desde las cimas mes enespradas fins á las valls mes fondas é inexploradas, entafurantse dias y mes dias en los boscos, ó perdentse en los pichs quasi inaccessibles, fins semblar talment llegendarias sas excursions per aquellas serraladas que immortalisaren Pelayo y la sua gent, en los dias de la Reconquista.

Reuni Frassinelli verdaders tresors en objectes d' art y en còdices antichs, malbaratats per la desamortisació, provinents dels monastirs asturians; y á mes feu un riquíssim aplech de dibuixos y detalls de monuments arqueològichs, dels que ni 'n quedan avuy vestigis, y foren durant llargas centurias ornament de las llunyanas montanyas y apartadas valls per ell visitadas, y per qual reproducció exactíssima mereixeren lo nom de *fotografías al llàpis*.

La CATALANISTA se fa ressó d' aquest recort á aquell home extraordinari, deplorant que no 's publiquin sas excursions y dibuixos, qual interés se despren de lo que afirma l' articulista de la *Epoca*.

Han sigut cedit á la ASSOCIACIÓ los objectes y obras següents:

Per la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona: *Memorias de dita corporació*, tomo IV, Barcelona 1887. Per lo Consistori dels *Jochs Florals de Barcelona*: Certámen corresponent al any 1887; any XXIX de llur restauració, Barcelona 1887. Per la Asociacion Artístico-Arqueológica Barcelonesa: *Album de grabados escogidos en el orden de su manifestacion histórica*. — Coleccion de D. Gerónimo Faraudo, Barcelona 1887. Per la Associació d' Excursions Catalana: *Miscelánea Folk-lórica*, Barcelona 1887. Per la Société Philanthropique Savoisienne: *Comptendu des Assamblées Générales de 13 Décembre 1885 et 20 Juin 1886* y *Liste des Membres de la Société*, Saint Denis 1886. Per la Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona: *Acta de la sesion pública celebrada el dia 24 Abril de 1887*, Barcelona 1887. Provenient de la excursió á Berga y Pedret: una colecció de 4 *Goigs*. Per D. Joseph Ricart y Giralt: *Nuestra marina mercante*, Barcelona 1887; y *Memoria sobre el porvenir marítimo de la costa Ampurdanesa*, Madrid 1887; per lo propi donador. Per lo Banch Vitalici de Catalunya: *Memoria y Cuentas* leídas en la Junta General celebrada en 21 de Mayo de 1887, Barcelona 1887. Provenient de la excursió á Samalús. Cánovas y Marata: una colecció de 5 fotografías. Per D. Joseph Piferrer: 2 fotografías, reproduint, fragments arquitectònichs del Monastir de Montalegre. Per D. Lluís Colomer: una fotografia reproduint un fragment de retaule en la parroquia d' Argenton.

ERRADAS

Planas.	Ratillas.	Abont se llegeix.	S' ha de consignar.
42	24	nimbelas	umbelas.
46	26	ca'l Castló (avuy Monjé)	ca'l Castlá (avuy Monfá)

Imprempta de «La Renaixensa», Xuclá, 13, baixos.